

Aan de minister van OCW, dhr. E. Bruins
p/a het Ministerie van OCW
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Cc: Raad voor Cultuur, VNG, IPO, Fonds Podiumkunsten en Fonds voor Cultuurparticipatie

Amsterdam, 11 juli 2024

Geachte heer Bruins,

Bijgaand treft u de uitvoeringsagenda 'Sterke podia, sterke festivals, sterke makers = sterke gemeenschap' aan. Het betreft een gezamenlijke agenda van de Podiumkunsten Alliantie, bestaande uit zes brancheverenigingen in de podiumkunsten, zowel gesubsidieerd als ongesubsidieerd. Het doel is een versterking van de podiumkunstensector vanaf 2025. Tevens maken wij van deze gelegenheid gebruik om u wegwijs te maken in onze sector en de uitdagingen waar we voor staan.

Het belang en de impact van podiumkunsten

Podiumkunsten vervullen een belangrijke maatschappelijke waarde voor ons land. Een bezoek aan een theater, poppodium, concertzaal of festival biedt een gezellig avondje uit en zorgt voor verbinding. Spraakmakende producties zetten aan tot nadenken en verbreden de horizon. Ook in de zorg en het maatschappelijk werk kunnen podiumkunsten het mentale en fysieke welzijn versterken. Daarnaast vinden Nederlanders, ongeacht hun leeftijd, een stimulerende vrijetijdbesteding bij een amateur toneelclub, fanfare, bandje, koor of orkest. Podiumkunsten dragen bovendien bij aan de levendigheid en kennis van de Nederlandse taal.

In onze sector zijn veel ondernemers en toeleveranciers actief, zowel klein als groot, die vaak op eigen risico producties ontwikkelen met grote economische impact. Dit heeft een positief effect op zowel de lokale en (inter)nationale economie als het vestigingsklimaat. Podiumkunsten brengen veel Nederlanders geluk, wat cruciaal is voor het welzijn en de stabiliteit van de maatschappij. De podiumkunsten dragen kortom bij aan een dynamische en veerkrachtige samenleving.

De programma's van de huidige regeringspartijen tonen erkenning van de belangrijke rol van de podiumkunsten. Ze zien mogelijkheden voor deze sector om bij te dragen aan cultuurparticipatie, talentontwikkeling (zowel op het podium als achter de schermen) en het verbeteren van de leefomgeving. Het is cruciaal dat de podiumkunsten toegankelijk blijven voor iedereen, zowel financieel als door een goede spreiding van voorzieningen, vooral voor inwoners in de regio.

Verschraling en verarming

Bezuinigingen, het jarenlang uitblijven van indexeringen en corona hebben geleid tot een wankelende financiële basis bij veel podiumkunsteninstellingen, met name op gemeentelijk niveau. Intussen kampt de podiumkunstensector met kostenstijgingen, inflatie en krapte op de arbeidsmarkt. Met de voorgenomen afschaffing van het verlaagde btw-tarief en bezuinigingen op het gemeentefonds dreigen verdere tekorten die onherroepelijk afbreuk zullen doen aan de sector. Hierdoor staat een verdere verschraling van het aanbod voor de deur en lopen met name risicovollere producties gevaar, waaronder oorspronkelijke Nederlandse producties.

De noodzaak van samenwerkende, elkaar versterkende overheden

Als zes brancheverenigingen uit de podiumkunsten, gesubsidieerd en ongesubsidieerd, werken wij gezamenlijk en individueel aan een vitale en toekomstbestendige podiumkunstensector. Een nauwe samenwerking tussen de drie verantwoordelijke overheden: het rijk, de gemeenten en de provincies is daarbij onontbeerlijk. De financiering van gesubsidieerde podiumkunsten is momenteel verdeeld over deze drie overheden. Het rijk beheert de basisinfrastructuur en verstrekt subsidies via fondsen; gemeenten zijn verantwoordelijk voor lokaal cultuurbeleid en accommodaties; provincies coördineren de bovengemeentelijke spreiding van culturele voorzieningen. Deze verdeling is niet overal even strikt en sluit steeds minder optimaal op elkaar aan. Hoewel het niet-gesubsidieerde deel van de podiumkunstensector geen subsidie-relatie heeft met rijk, provincies of gemeenten, maken zij wel gebruik van de gesubsidieerde infrastructuur en is hun verdienvermogen voor podia en festivals noodzakelijk om risicovollere producties te kunnen blijven tonen. Als podiumkunstorganisaties constateren wij dat door de jaren heen de samenwerking tussen de verschillende overheden niet

(meer) complementair is en suboptimaal is geworden. Concreet heeft dit er bijvoorbeeld toe geleid dat de podiumkunsten de afgelopen 10 jaar in totaal meer dan 300 miljoen zijn misgelopen aan indexering. Hierdoor verzwakten de positie en het profiel van podia zodanig dat het aandeel rijksgesubsidieerd aanbod op podia jaar op jaar daalt¹.

Urgentie

Met de voorgenomen bezuinigingen op het gemeentefonds, dreigen er in veel gemeenten opnieuw tekorten. De bezuinigingsopgaven zijn groot en gemeenten zijn gebonden aan tal van taakstellingen. Voor de podiumkunsten hebben zij, anders dan bijvoorbeeld voor bibliotheken en rijksmusea, geen wettelijke taak of zorgplicht. Dit maakt met name podia en festivals zeer kwetsbaar, omdat zij vaak gemeentelijk gefinancierd zijn. Naar alle waarschijnlijkheid zullen zij als eerste geconfronteerd gaan worden met verdere bezuinigingen. De eerste tekenen zijn al zichtbaar: begin dit jaar werden de podia in Almelo en Nijkerk gesloten omdat de gemeenteraad er niet verder in wilde investeren. Podia in onder andere Baarn, Veenendaal, Vught, Den Haag en Meppel strijden op dit moment eveneens voor hun voortbestaan. Het verdwijnen van deze podia zal grote impact hebben op de omgeving waarin zij gevestigd zijn. Podia en festivals fungeren als ontmoetingsplaats voor jong en oud en als facilitator van educatie, talentontwikkeling en amateurkunst. Het verdwijnen van deze speelplekken zorgt ervoor dat bewoners verder moeten reizen om te kunnen genieten van een mooie voorstelling of concert en dat kinderen en jongeren geen toegang hebben tot toneel, dans en muziek in hun dorp of stad. Podia en festivals vervullen een wezenlijke rol in lokale gemeenschappen, maar hun voortbestaan is nergens geborgd.

Speerpunten 2025 – 2028

Op korte termijn zouden we graag de volgende speerpunten bij u agenderen om een robuuste eerste stap te maken met het waarborgen van de maatschappelijke betekenis en toegankelijkheid van de podiumkunsten.

1. **Eén wettelijk kader:** Eén gezamenlijk wettelijk kader voor alle overheden om de zorg voor de podiumkunsten te verankeren en te versterken.
2. **Verdienvermogen behouden en verbeteren:** Maatregelen om het verdienvermogen van de podiumkunsten te waarborgen, zoals het handhaven van het lage btw-tarief op toegangskaarten en het behouden van de giftenaftrek voor culturele ANBI's.
3. **Brede positionering:** Het belang van de podiumkunsten uitdragen naar andere ministeries om zo financiering uit diverse regelingen te verkrijgen, en specifieke regelingen ten behoeve van de regio en toegankelijkheid in te stellen.
4. **Verminderen administratieve druk:** Een overheid die vertrouwen geeft, minder regels en verantwoording eist en onderling afgestemde, eenduidige criteria hanteert.
5. **Specifieke regelingen ten behoeve van de regio en toegankelijkheid behouden:** Er zijn programmeringsregelingen nodig die erop gericht zijn in de regio zowel artistiek uitdagender aanbod te programmeren alsook aanbod te produceren dat aansluit bij lokale thema's, verhalen en voorkeuren.

Toelichting op de speerpunten

1. Eén wettelijk kader

Er is één wettelijk kader nodig voor de gezamenlijke zorg van alle overheden voor de podiumkunsten. Nu is die niet geborgd, waardoor de hele podiumkunstenketen verzwakt. In maart 2024 vond het kenniscongres 'Eén overheid' plaats, waar wij als Podiumkunsten Alliantie gezamenlijk een [intentieverklaring](#) ondertekenden, waarin we de drie overheidslagen oproepen het gesprek met elkaar en de sector te voeren over verheldering van rollen en verantwoordelijkheden. Dit pleidooi wordt mede ondersteund door de Raad voor Cultuur in het in januari 2024 uitgebrachte advies "Toegang tot cultuur. Op weg naar een nieuw bestel in 2029". Al eerder, in november 2022, onderschreef IPO de noodzaak van wettelijke verankering in het door Berenschot uitgevoerde rapport: "Op weg naar herpositionering, visie op de rol van provincies in het cultuurbestel". In januari 2024 sloot ook VNG zich bij deze zienswijze aan.

¹ Door het uitblijven van voldoende indexatie van de gemeentesubsidies liepen de podia in Nederland, in de periode 2010-2019, 372 miljoen euro mis (bron: TAS panel en CBC Prijsconsumenten Index)

2. Verdienvermogen intact houden

Naast één wettelijk kader hebben de podiumkunsten maatregelen nodig om hun verdienvermogen en toegankelijkheid te borgen en zo hun maatschappelijke waarde te kunnen realiseren. De verhoging van de btw op toegangskaarten van 9% naar 21% leidt tot vraaguitval en tot nog meer druk op de organisatie om extra inkomsten te genereren via commerciële activiteiten. Uit [recent onderzoek](#) van econometrist René Goudriaan blijkt dat professionele podiumkunsten 5,5% minder bezoekers zullen ontvangen; ook het aantal bezoekers aan festivals neemt met 5,5% af. Hogere toegangsprijzen leiden dus tot minder vraag. Voor de podiumkunsten betreft dit een verlies aan inkomsten op jaarbasis van 24,3 miljoen en voor festivals 62,5 miljoen.

Ook het beperken van de giftenaftrek voor culturele ANBI's door het schrappen van de multiplier vormt een bedreiging voor festivals, poppodia, schouwburgen, concertzalen en producenten. Met het verdwijnen hiervan wordt het fiscaal minder aantrekkelijk om te schenken aan podiumkunstinstanties. Verder kan, door de voorgenomen verhoging van de kansspelbelasting naar 37,8%, de VriendenLoterij, een belangrijke geveer voor de cultuursector, minder afdracht doen aan goede doelen, waaronder podiumkunstinstanties.

3. Podiumkunsten breder positioneren

Wij vragen de hulp van het Ministerie van OCW en u als bewindspersoon, om het belang van de podiumkunsten breder uit te dragen richting andere ministeries. Het ministerie kan een belangrijke wegbereider zijn naar regelingen van andere departementen (SZW, BZK, VWS, Financiën) die gericht zijn op het versterken van de (lokale) economie, arbeidsrechtelijke kwesties en het nadenken over maatschappelijke opgaven. Op die manier kan de financiering en ondersteuning voor de podiumkunsten ook via andere regelingen komen en wordt de koek vergroot. Denk aan het programma "Elke regio telt" en de regiodeals daarbinnen. In de regiodeal Brainport (Eindhoven) kwam er 1,5 miljoen beschikbaar voor zes samenwerkende podia die daarmee onder de naam "Wonka Podia" voor vier jaar kunnen investeren in een cultuureducatie programma. Doel is om zo veel mogelijk kinderen in de regio in aanraking te laten komen met jeugdtheater. In de cultuurregio Zeeuws-Vlaanderen slaan culturele organisaties de handen ineen om het toerisme en het vestigingsklimaat te versterken in deze krimp regio. Maar ook diverse regelingen bij het Fonds voor Cultuurparticipatie die gefinancierd zijn door het Ministerie van Financiën (Toeslagen affaire) en Volksgezondheid Welzijn en Sport (Corona effect op welzijn jongeren) zijn voorbeelden van hoe samenwerking vanuit OCW met andere departementen de bijdrage van cultuur aan maatschappelijke opgaven kan versterken.

4. Verminderen administratieve druk

Het is essentieel dat subsidieregelingen eenvoudiger en uniformer worden en dat overheden de besluitvorming en criteria beter op elkaar afstemmen. Podiumkunstenorganisaties schrijven jaarlijks tientallen plannen, verantwoordingen en aanvragen. Iedere euro die in cultuur wordt geïnvesteerd, wordt zwaar getoetst en gecontroleerd. Dit leidt tot hoge kosten voor accountantscontroles en dito werkdruk. Tijd en geld dat beter kan worden besteed aan het maken van mooie voorstellingen en concerten.

5. Specifieke regelingen ten behoeve van de regio en toegankelijkheid

Specifieke stimuleringsregelingen, zoals de SPUK en programmeringsregelingen dreigen te verdwijnen. Vanuit de SPUK worden veel projecten gefinancierd die de toegankelijkheid van de podiumkunsten vergroten, zoals projecten gericht op jongeren en educatieprojecten voor jonge kinderen. Er zijn programmeringsregelingen nodig die erop gericht zijn in de regio zowel artistiek uitdagender aanbod te programmeren alsook aanbod te produceren dat aansluit bij lokale thema's, verhalen en voorkeuren. De toegankelijkheid van de sector zou vanuit de brede welvaartsgedachte ook geholpen zijn wanneer het vervoer en het bezoek met de klas aan podia gratis wordt. Immers, wie de jeugd heeft, heeft de toekomst.

Uitvoeringsagenda Podiumkunsten 2025 - 2028

Voor de periode 2025 – 2028 hebben we de volgende uitvoeringsagenda opgesteld om te komen tot een vitale en toekomstbestendige podiumkunstensector:

- Zorgplicht voor podiumkunsten opnemen in Convenant BIS 2025-2028 en stedelijke regio's 2025-2028.

- Onderzoek om de economische waarde van de podiumkunsten in beeld te brengen geïnitieerd door OCW en de podiumkunstenbranche samen met de Boekmanstichting en Atlas Research.
- Het opstellen van een actieplan om de economische vitaliteit van de podiumsector en de ondersteunende sectoren te versterken. Onderdeel van dit plan is ook het bedenken van stimulerende maatregelen om nieuwe, oorspronkelijke Nederlandse producties tot stand te kunnen brengen.
- Onderzoek naar en monitoring van de impact van de voorgenomen btw-verhoging en onderzoeken wat mogelijke alternatieven zijn in de toekomst die leiden tot versterking van de sector.
- Aanvullend stelseladvies door Raad voor Cultuur over concretisering samenwerking tussen overheden. Deze moet een richtlijn opleveren voor beter samenspel tussen overheden zodat spreiding en stabiele financiering van de podiumkunsten gegarandeerd blijft. Het verminderen van de administratieve druk, door afstemming in aanvraagprocedures en verantwoording tussen de overheden, wordt meegenomen in het advies.
- Toewerken naar een aanpassing van de Wet op het Specifiek Cultuurbeleid met daarin een opdracht aan rijk om met de andere overheden vierjaarlijks afspraken te maken over hoe de podiumkunsten hun vijf functies kunnen vervullen. Het gaat om de volgende vijf functies;
 - 1 - het programmeren van professioneel en veelzijdig artistiek aanbod
 - 2 - het (laten) ontwikkelen van specifiek aanbod
 - 3 - het stimuleren van ontmoeting en debat (maatschappelijk programma)
 - 4 - het bevorderen van cultuureducatie en talentontwikkeling
 - 5 - een platform zijn voor de amateurkunst
- Extra programmeringsbudgetten om in de regio zowel artistiek uitdagender aanbod te programmeren alsook aanbod dat aansluit bij lokale thema's, verhalen en voorkeuren.
- Coördinatie vanuit het Ministerie OCW voor positionering podiumkunsten binnen regelingen van andere departementen die gericht zijn op lokale economie en maatschappelijke opgaven.

Graag zouden wij u formeel onze Uitvoeringsagenda aan u willen aanbieden tijdens de Nederlandse Dansdagen in Maastricht op 4 oktober. Een uitnodiging hiervoor versturen wij tevens via het portaal *Uitnodigen bewindspersoon*. Wij kijken uit naar een vruchtbaar gesprek met u om samen de podiumkunsten duurzaam te verankeren in het culturele landschap van Nederland.

Hoogachtend,
Namens de Podiumkunsten Alliantie:

Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten (NAPK), Mirjam Terpstra
De Verenigde Podiumkunstenfestivals, Margriet Colenbrander
Vereniging Nederlandse Poppodia en –Festivals (VNPF), Berend Schans
Vereniging Schouwburg- en Concertgebouwdirecties (VSCD), Gabbi Mesters
Vereniging van Nederlandse Orkesten, (VvNO), Chris Dingjan
Vereniging Vrije Theaterproducenten (VVTP), Dian Hoelscher

